

מיכה כרמל חיפש את הוריו כל החיים. הם נמצאו רק אחרי מותו

מיכה כרמל גדל בידיעה שהוא מאומץ. במשך עשרות שנים הוא התכתב עם מוסדות שונים וחיפש תשובות בעיתונים וברשת, אך תיק האימוץ שלו נעלם. המידע נדלה לבסוף מתוך מסמכים אחרים, שש שנים לאחר מותו. משפחתו מבקשת לעודד אחרים לא לוותר

31.08.2018 04:17

[עופר אדרת](#)

במשך עשרות שנים חיפש מיכאל כרמל מחדרה את תיק האימוץ שלו, במטרה לאתר את הוריו הביולוגיים. הוא נבר בארכיונים ציבוריים ופרטיים, פנה למשרדי הפנים והרווחה, בדק בבתי חולים, עיין במאות מסמכים, אך לשווא. כל הרשויות והפקידים אליהם פנה התנצלו על כך שאין באפשרותם לסייע, והשיבו את פניו ריקם.

צילום: אלבום משפחת כרמל

מיכה כרמל עם ילדיו

לאחרונה, שש שנים לאחר מותו, נפתרה התעלומה בזכות מאמציהם של שני "בלשים היסטוריים". תיק האימוץ אמנם לא נמצא, אך התברר כי סיפורו המשפחתי הסתתר בתיקים אחרים, שאיש לא חיפש בהם לפני כן. כרמל אמנם לא זכה להכיר את שורשיו בחייו, אך כעת לפחות ילדיו יודעים מי היו סבא וסבתא שלהם, אותם מעולם לא זכו להכיר.

בתיק עב כרס ששמור בבית משפחת כרמל בחדרה מתועדות בדקדקנות ייקית טיפוסית כל ההתכתבויות שניהל בנושא מול הרשויות לצד התשובות שקיבל. "במשך השנים עשיתי ניסיונות רבים וממושכים לברר את פרטי לידתי

— תאריך הלידה, מקום הלידה וזהות הורי הביולוגים. כל הניסיונות עלו בתוהו", כתב ב-2006 למינהל האוכלוסין. "איני אדם צעיר. אמנם אין אדם יודע את אחריותו, אולם שכני, מכרי וקרובי יודעים לכל הפחות את ראשיתם. גם אני רוצה לדעת היכן נולדתי, מתי ולמי. זה חוב אותו אני חב לעצמי ולצאצאי."

כרמל הוסיף, כי בהיותו עובד אדמה אינו מתמצא "בסבך הביורוקרטיה, הלשכות, הרשויות, המשרדים, המרשמים, הארכיונים, הטפסים, הנהלים, המסמכים, החוקים, ההנחיות ובעלי התפקידים."

כעבור שש שנים פנה ל"שירות למען הילד", וכתב: "לאחרונה שמעתי כי התחלתם במחשוב התיקים שברשותכם, ועלה בדעתי כי אולי זוהי הזדמנות נוספת לחפש ולמצוא את תיק האימוץ שלי". גם בפורום "שורשים" באתר "תפוז" ניסה את מזלו: "כל מאמצי למציאת פרטים נוספים במשך עשרות בשנים העלו חרס — כלום. כאילו מישהו התאמץ לסלק עקבות. האם למישהו יש איזה רעיון?"

כרמל ביצע בדיקת דנ"א בתקווה לגלות קרובי משפחה נשכחים במאגרי מידע ברחבי העולם. "הוא נראה גוי, אירופי. תמיד אמרנו, שאולי יש לו גם דם שאינו יהודי", אומרת אלמנתו, כוכבת. אלא שגם המסלול הזה לא העלה דבר. "מצאנו כמה בני דודים מדרגה שש", היא אומרת.

"הנושא הזה מאוד הציק לו. איפה לא היינו, איפה לא חיפשנו?", נזכרה החודש. "היינו עולים לירושלים עם תרמוס וסנדוויצ'ים ומתיישבים בארכיונים עד הלילה. גם לאחר שחלה, עוד הסתובבנו בספרייה הלאומית ועברנו על עיתונים ישנים", הוסיפה.

ב-2012 נפטר כרמל בגיל 78. בהספד לזכרו במדור "אחרי מות" ב"הארץ", נכתב כי אומץ כשהיה בן שנתיים "על ידי זוג יקים מבנימינה. הם באו למעון ויצ"ו בירושלים בכוונה לאמץ ילדה, אבל הילד היפה, שרץ אליהם בזרועות פתוחות, שבה אותם בקסמיו. הם מעולם לא גילו לו מי היו הוריו הביולוגיים."

אחרי מותו החליטו בני משפחתו להמשיך ולנסות לפתור את התעלומה. "ראינו בכך את הצוואה שלו", אמרה כוכבת. לאחר שקראו ב"הארץ" כתבה על גנאלוגים שמצליחים לפתור תעלומות משפחתיות בנות עשרות שנים, פנתה המשפחה **לגדי פורז ונילי גולדמן**, המגדירים עצמם "בלשים היסטוריים". בתוך שנה גילו השניים את מה שכרמל לא הצליח למצוא בכל ימי חייו.

התברר כי החומר כולו הסתתר בכמה תיקים בארכיון הציוני ובארכיון המדינה — שליפתו משם היא מיומנות הדורשת לא אחת חשיבה יצירתית. "עבדנו על המחקר במשך שנה, בהתאם לתוכנית מסודרת. החיפושים לא היו קלים, אבל בסופם הצגנו למשפחה את שמותיהם ותמונותיהם של ההורים של כרמל", אומר פורז.

המסמכים שאיתרו פורז וגולדמן חשפו פרשת חיים כואבת: כרמל נולד באחד הקיבוצים ליד גדרה ב-1935, להורים שעלו לארץ מגרמניה. אביו, לודוויג הירשפלד, בא מברלין. אמו, אווה לבית שוורץ, נולדה בברסלאו (אז בגרמניה, היום ורוצלב בפולין). היחסים בין הוריו, שהתחילו כנישואים פיקטיביים לצרכים פרקטיים, עלו במהרה על שרטון. כשהיה בן כמה חודשים מסרה אותו אמו לבית התינוקות של ויצ"ו בירושלים — מוסד שהוקם לאחר מלחמת העולם הראשונה כדי לתת בית חם לילדים שנזנחו במלחמה.

במסמכים של רשויות שונות, שאותרו בארכיונים תחת הכותרת "הנדון: התינוק הירשפלד", תוארה בכל פעם מציאות שונה. באחד מהם נכתב כי "הגברת הירשפלד אמרה כי איננה רוצה לתת את הילד וכי היא אוהבת אותו". באחר כתוב: "אמו היתה בבית התינוקות וביקשה כי ימסרו אותו לאימוץ למשפחה טובה". מסמך שלישי מעלה כי גם הרשויות התלבטו בסוגיה מפני ש"האם באה בכל יום לראות את התינוק שלה". על הרקע הזה המליצו הרשויות שלא למסור אותו לאימוץ, "כי זה יקשה מאוד על המשפחה."

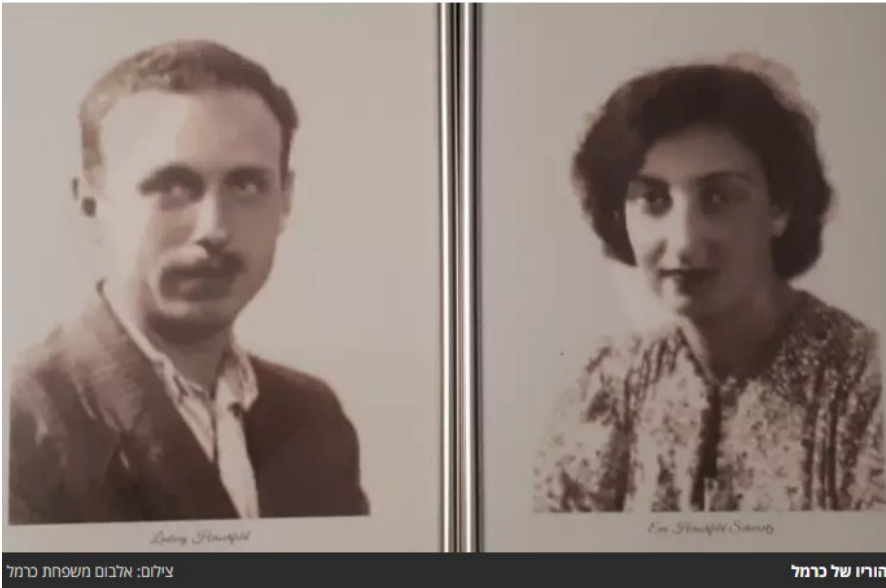
ואולם, לבסוף נמסר כרמל לאימוץ למשפחה מבנימינה, שבחיקה גדל. כשבגר עבד במשק החקלאי של הוריו המאמצים ובהמשך יצא לשליחויות ברחבי העולם מטעם משרד החקלאות, כדי להכשיר את מדינות העולם השלישי בעבודה חקלאית. עד יומו האחרון טיפח את מטע האבוקדו המשפחתי.

הוריו המאמצים לא סיפרו לו דבר על מקורותיו. כל שידע היה שהוריו הביולוגיים היו דוברי גרמנית וכי אמו היתה גבוהה ויפה. בשנות ה-60, כשהיה בן 30 ומשהו, קיבל פנייה מפתיעה ממשרד הרווחה: לצורך תיעוד היסטורי, ביקשו ממנו לספר על חוויותיו כילד מאומץ. כרמל שיתף פעולה, מתוך תקווה שיזכה סוף-סוף לעיין בתיק האימוץ שלו ולדעת מי היו הוריו. התקווה התבדתה. נאמר לו שהתיק לא נמצא. במשך עשרות שנים הוא המשיך לחפש את התיק האבוד, אך לשווא.

סגור לעיון

"אנשים חושבים, בטעות, שהם חייבים למצוא את תיק האימוץ כדי לדעת על הוריהם", אומר פורז. "מתברר שאפשר למצוא את התשובות גם בתיקים אחרים, שמתעדים התכתבויות בין כל מיני גופים בלי קשר לתיק האימוץ". קצה החוט בעניין הזה נמצא בתיק של "המחלקה לעבודה סוציאלית", השמור בארכיון הציוני. על כריכתו כתוב "סגור לעיון" והסיבה: "צנעת הפרט."

לפי כותרת התיק ידע פורז כי הוא עשוי לפתור את החידה, אך הגישה אליו היתה חסומה. הבעיה נראתה תחילה בלתי פתירה: התיק פתוח לעיון רק עבור המשפחה, אבל כדי להוכיח שכרמל הוא חלק מהמשפחה הזאת, היה עליו לעיין בתיק.

במאסר השנה הגישו פורז ומשפחת כרמל תביעה לבית המשפט המחוזי בירושלים, בדרישה להורות לארכיון הציוני לאפשר להם לעיין בתיק, וכך נסללה הדרך לפתרון התעלומה. התיק כלל התכתבויות בין גורמים שונים, בהם מנהלת המחלקה לעבודה סוציאלית של הוועד הלאומי, שעיקרן העברתו של כרמל לבית התינוקות של ויצ"ו.

"הילד מיכאל הירשפלד גדול ובריא, עיניים כחולות ושערות בלונדיניות. מתפתח יפה", נכתב באחד המסמכים שנשמרו בתיק. לצד זאת, היה בו מידע רב, אישי וחושפני, על נסיבות מסירתו לאימוץ ועל היחסים הרעועים בין הוריו. בין המסמכים מצא פורז פרטים חשובים על ההורים, ובראשם כתובת מגוריהם.

מצוידים במידע הזה המשיכו פורז וגולדמן לחפש גם במקומות נוספים, בהם ארכיון העיתונות ההיסטורית היהודית וארכיון המדינה. באחד התיקים בארכיון המדינה, נמצא "האקדח המעשן": רישום לפיו מיכה כרמל הוא בנם של בני הזוג הירשפלד. מהחומרים החדשים עלה, כי אמו של כרמל נפטרה בתל אביב, כשהיתה בת 45. "אני סקרנית מאוד לגלות עוד מידע על אמא שלו, סבתא שלי", אומרת נורית, בתו של כרמל. "בתור אמא בעצמי, הסיפור שלה מעניין אותי. סיפור על אמא צעירה, ללא בעל וללא כסף, שמוסרת את הילד שלה — לא בלב שלם — ואולי אחר כך מתייסרת על כך כל חייה. יש לנו חור גדול ביחס לשאלה מה עלה בגורלה, וממה נפטרה בגיל צעיר."

כעת מנסה המשפחה לאתר את העיזבון של אמו של כרמל. המחקר של פורז וגולדמן העלה כי אחרי מותה של אווה הירשפלד שמה פורסם בעיתונות התקופה ברשימת עזבונות של האפוטרופוס הכללי. "אנחנו מקווים שזה עדיין שמור איפשהו. זה יהיה אוצר מבחינתנו. אולי, באיזושהי פינה, מחכה לנו קופסה ובה תמונות, מכתבים ואולי גם תלתל של אבא", אומרת נורית.

עוד התגלה במחקר כי אביו של כרמל, לודוויג, עלה לארץ ישראל בזכות הסכם "ההעברה" (טרנספר), שחתמה ב-1933 גרמניה הנאצית עם הסוכנות היהודית, אשר איפשר ליהודים גרמנים לעלות לארץ עם חלק ניכר מרכושם. הלנה, אמו של לודוויג, סבתו של כרמל, נרצחה במחנה טרזין. לאחר שהתגרש מאמו של כרמל, נישא אביו עוד פעמיים. מנישואיו השניים נולד לו בן, שמת בגיל צעיר אח למחצה של כרמל. לבסוף חזר האב לגרמניה ושם נעלמו עקבותיו.

מהצד של אביו מוביל עץ המשפחה מאות שנים לאחור, לגרמניה. "כל אחד רוצה לדעת מה המוצא שלו ומה המקורות שלו. היינו עד עכשיו משפחה קטנה ופתאום אנחנו מצמיחים שורשים עתיקים. זה מאוד משמעותי לזהות שלנו", אומר בנו של כרמל, אמיר. "יש לנו גם תקווה לגלות פה בארץ קרובי משפחה נוספים."

שיאו של המחקר, עד כה, היה באיתור תמונותיהם של הוריו של כרמל. גולדמן מצאה אותן בארכיון המדינה על גבי תעודת ההתאזרחות של האב, לודוויג הירשפלד. התעודה ניתנה ב-1940 בידי "ממשלת פלשתינה (א"י)", תחת הכותרת: "דבר המלך בנוגע לנתינות הפלשתינאית". צורף אליה מסמך של מחלקת העלייה וההגירה בו חתם מעל הכיתוב: "נשבע באלוהים שאהיה נאמן ונשמע לממשלת פלשתינה א"י".

כוכבת, אלמנתו של כרמל, אומרת שהחיפוש אחר שורשיו היה פרויקט חייו של כרמל. היא הסכימה לחשוף את סיפורו כדי לתת תקווה למשפחות אחרות, שאולי התייאשו ממאמצי החיפוש אחר קרוביהן וויתרו. "הארכיונים לא צריכים להחביא את המידע, אלא להגיש אותו", אומר פורז. "הציבור צריך לדעת שמסתתרים בהם עוד אלפי תיקים של ילדים, שהיום הם כבר בני 70, 80 ו-90. חלקם, למרבה הצער, אפילו לא מקוטלגים."